

KØNSLIGESTILLING I GRUNDSKOLEN

LOVGIVNING OG
UDDANNELSESPOLITISKE
STRATEGIER I DE
SKANDINAVISKE LANDE

APRIL, 2023
KVINFO

Indholdsfortegnelse

Resumé	3
Indledning	3
Lovgivning	4
Svensk lovgivning	4
Skollag (skolelov)	4
Diskrimineringslag	5
Sammenfatning	5
Norsk lovgivning	6
Opplæringslova (skolelov)	6
Ligestillings- og diskrimineringsloven	6
Sammenfatning	7
Dansk lovgivning	7
Folkeskoleloven	7
Ligestillingsloven	8
Undervisningsmiljøloven	8
Sammenfatning	8
Nationale læreplaner	9
Sverige: Køn og ligestilling i de nationale læreplaner	9
Sammenfatning	10
Norge: Køn og ligestilling i de nationale læreplaner	10
Sammenfatning	11
Danmark: Køn og ligestilling i de nationale læreplaner	12
Sammenfatning	12
Læreruddannelse	13
Sverige: Køn og ligestilling på læreruddannelsen	13
Den svenske læreruddannelse	13
National regulering af køn og ligestilling på den svenske læreruddannelse	13
Praksis på de svenske læreruddannelser	14
Sammenfatning	14

Norge: Køn og ligestilling på læreruddannelsen	15
Den norske læreruddannelse	15
National regulering af køn og ligestilling på den norske læreruddannelse	15
Praksis på de norske læreruddannelser	15
Sammenfatning	16
Danmark: Køn og ligestilling på læreruddannelsen.....	16
Den danske læreruddannelse	16
National regulering af køn og ligestilling på den danske læreruddannelse	16
Praksis på de danske læreruddannelser.....	17
Reform af den danske læreruddannelse i 2023	18
Sammenfatning	19
Konklusioner.....	19
Anbefalinger.....	20
Litteratur.....	22
Slutnoter.....	25

Resumé

Denne rapport sammenligner de skandinaviske landes rammer for at fremme arbejdet med køns-
ligestilling i grundskolen. Rapporten afdækker, hvordan lovgivning og de nationale retningslinjer
ser ud i Sverige, Norge og Danmark. Først sammenlignes de tre landes skolelove samt anden
lovgivning, der regulerer området. Dernæst sammenlignes de tre landes nationale læreplaner for at
give et indblik i, hvordan den overordnede lovgivning udmøntes i landene. Afslutningsvis under-
søges de tre landes læreruddannelser for at afdække, hvilke forudsætninger lærerne har for aktivt
at fremme ligestilling i skolen.

Overordnet peger rapporten på, at Danmark er Skandinaviens bagtrop, når det gælder lovgivning
og nationale retningslinjer på området. I både den svenske og norske skolelov er ligestilling
således skrevet ind i lovenes formålskapitler, som en grundlæggende værdi, undervisningen skal
bygge på. I begge lande ses desuden et lovgivningsmæssigt fokus på at forebygge og modvirke
diskrimination, chikane og krænkende adfærd i grundskolen. Modsat Sverige og Norge er der i
dansk lovgivning på området hverken et fokus på at fremme ligestilling i folkeskolen eller at
forebygge diskrimination og chikane på baggrund af køn. Danmark er således det eneste
skandinaviske land, der ikke med lovgivning pålægger folkeskolerne at arbejde aktivt med at
understøtte ligestilling og forebygge chikane i grundskolen.

Ser man på læreplanerne i de tre lande, tegner der sig et tilsvarende billede, hvor Danmark halter
efter både Sverige og Norge. I Sverige er køn og ligestilling et integreret element i den svenske
nationale læreplan for grundskolen. Også i Norge indgår køn og ligestilling i den nationale
læreplan; men det vurderes, at den norske læreplan er mindre ambitiøs end den svenske i forhold
til arbejdet med at fremme ligestilling. I den danske nationale læreplan er køn og ligestilling stort
set fraværende. Danmark er således det eneste skandinaviske land, der ikke formår at integrere et
ligestillingsperspektiv i deres nationale læreplaner, og som kun i meget begrænset omfang
integrerer et kønsperspektiv.

Endelig peger rapporten på, at der i alle tre skandinaviske lande mangler systematisk undervisning
i køns- og ligestillingsperspektiver på læreruddannelserne. Sverige adskiller sig ved, at der stilles
krav til de svenske læreruddannelser om, at alle lærerstuderende skal kunne anvende et
ligestillingsperspektiv i deres pædagogiske arbejde. I praksis er der dog stor forskel på, hvordan de
svenske læreruddannelser konkret arbejder med køns- og ligestillingsperspektiver i uddannelse af
lærere. I Norge pålægges læreruddannelserne ikke fra nationalt hold at integrere et køns- og
ligestillingsperspektiv, og i praksis afhænger det derfor af det enkelte uddannelsessted, om der
undervises i disse perspektiver. I Danmark er køns- og ligestillingsperspektiver ikke en integreret
del af den nuværende læreruddannelses obligatoriske fag eller moduler. I august 2023 træder en
ny reform af læreruddannelsen i kraft. I det foreløbige udkast til bekendtgørelsen, der har været i
høring frem til 6. marts 2023, er køn og ligestilling fortsat ikke et gennemgående element i
læreruddannelsen i Danmark. Hvilken betydning den kommende reform konkret får for
lærerstuderendes arbejde med køn og ligestilling er endnu uklart og vil afhænge af, hvordan den
endelige bekendtgørelse udformes, samt hvordan professionshøjskolerne implementerer den.

På baggrund af resultaterne giver denne rapport afslutningsvis en række anbefalinger til at fremme
arbejdet med køn og ligestilling i den danske folkeskole.

Indledning

En række nordiske rapporter¹ peger på, at styrken af lovgivning og nationale retningslinjer til at
fremme ligestilling på skoleområdet påvirker, *hvordan* og *hvor systematisk* der arbejdes med køn

og ligestilling. Derfor afdækker vi i denne rapport, hvordan lovgivning og de nationale retningslinjer til at fremme arbejdet med køn og ligestilling ser ud i grundskolen i de skandinaviske lande. Dette gøres ved at:

- Sammenligne Sverige, Norge og Danmarks **skolelove samt anden lovgivning**, der regulerer området ligestilling i grundskolen.
- Herefter følger en sammenligning af de tre landes **nationale læreplaner**, der giver et indblik i, hvordan den overordnede lovgivning på området mere konkret udmøntes i landene.
- Afslutningsvis undersøges det, hvilke forudsætninger lærerne i de tre skandinaviske lande har for aktivt at fremme ligestilling i skolen. Dette gøres ved at sammenligne de tre landes **læreruddannelser**.
- På baggrund af de uddannelsespolitiske strategier i Norge og Sverige kommer vi til slut med konkrete **anbefalinger** til, hvordan dansk lovgivning og nationale retningslinjer kan optimeres.

Lovgivning

Flere forskellige lovgivninger regulerer ligestilling i grundskolen i de tre skandinaviske lande. Der er stor forskel på, *om* og *hvordan* ligestilling er skrevet ind i relevante lovgivninger i de tre skandinaviske lande. I det følgende gennemgås og sammenlignes relevant lovgivning i Sverige, Norge og Danmark med henblik på at afdække, hvad de tre landes lovgivninger udstikker af regler og rammer.

Svensk lovgivning

I Sverige reguleres arbejdet med køn og ligestilling i den svenske grundskole af to lovgivninger: den svenske skolelov, *skollag*², og den nyere diskriminationslov, *diskrimineringslag*³.

Skollag (skolelov)

I Sveriges skolelov, der dækker både dagtilbud, grundskole og gymnasium, defineres ligestilling (*jämställdhet*) som en kerneværdi, der skal tages i betragtning, når man udformer uddannelse i skolen⁴. Ligestilling er således skrevet ind i skolelovens første kapitel, hvor der under overskriften "Udformning af uddannelse"⁵ står:

5 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, **jämställdhet** samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt **motverka alla former av kränkande behandling**.⁶ [Vores fremhævelser]

Af ovenstående fremgår, at den svenske skolelov for det første har ligestilling som en central værdi i udformningen af uddannelse og for det andet også har fokus på at forhindre og forebygge krænkende adfærd. Sidstnævnte uddybes i skolelovens Kap. 6, "Foranstaltninger imod krænkende behandling"⁷, der pålægger skoler at arbejde aktivt med at forebygge krænkende adfærd. Alle skoler har for eksempel pligt til hvert år at udarbejde en plan med overblik over tiltag til at

”forebygge og afværge krænkende behandling af børn og elever”⁸. Endelig henviser skoleloven til diskriminationsloven under overskriften ”Lige tilgang til uddannelse”⁹:

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.¹⁰

Skoleloven henviser således til diskriminationslovens bestemmelser om, at uddannelsesinstitutioner skal *modvirke diskrimination* og fremme lige *rettigheder* og *muligheder* for alle uanset køn, kønsidentitet og -udtryk, etnicitet, religion og tro, funktionsevne, seksuel orientering og alder¹¹.

Diskrimineringslag

Den anden lov, der regulerer kønsligestilling i den svenske grundskole er *diskrimineringslagen*¹². Den erstattede i 2009 den tidligere ligestillingslov (*jämställdhetslagen*¹³) og har til formål at modvirke forskelsbehandling og på anden måde fremme lige rettigheder og muligheder uanset køn, kønsidentitet og kønsudtryk, etnicitet, religion og tro, funktionsevne, seksuel orientering eller alder¹⁴.

Modsat den danske ligestillingslov bliver uddannelsesinstitutioner eksplicit fremhævet i flere paragraffer i den svenske diskriminationslov som aktører, der er underlagt lovgivningen¹⁵. Uddannelsesudbydere – herunder grundskolen – er i Sverige forpligtet til at forebygge diskrimination og chikane i skolesystemet¹⁶. Det er kendetegnende for diskriminationsloven at den udstikker konkrete retningslinjer¹⁷. Under overskriften ”Uddannelsesudbyderens arbejde med aktive tiltag”¹⁸, Kap. 3, § 16, listes en lang række tiltag, som uddannelsesudbydere skal tage for aktivt at modvirke diskrimination og chikane. Eksempelvis er det et krav, at uddannelsesudbydere på årlig basis dokumenterer deres arbejde med at modvirke diskrimination og chikane. Diskriminationsloven kræver altså, at skoler på årlig basis laver anti-diskriminationsplaner¹⁹.

Sammenfatning

Svensk lovgivning søger aktivt at fremme ligestilling i den svenske grundskole, ligesom lovgivningen søger at forebygge diskrimination og chikane på baggrund af blandt andet køn.

Området reguleres af skoleloven og diskriminationsloven. Hvor skoleloven udstikker overordnede retningslinjer for arbejdet med kønsligestilling i grundskolen, er diskriminationsloven omvendt meget konkret i sine retningslinjer for at forebygge diskrimination på baggrund af blandt andet køn.

Den svenske skolelov pålægger således uddannelsesinstitutioner at tilrettelægge undervisningen ud fra kerneværdien ligestilling. Skoleloven forpligter desuden uddannelsesinstitutioner til at forhindre og forebygge krænkende adfærd, og til i henhold til diskriminationsloven at modvirke diskrimination og fremme lige rettigheder og muligheder for alle uanset køn og en række andre diskriminationsparametre.

Diskriminationsloven har til formål at modvirke forskelsbehandling på baggrund af køn, kønsidentitet og kønsudtryk. Uddannelsesudbydere er eksplicit nævnt i diskriminationsloven, som en af de aktører, der er underlagt forpligtelsen om aktivt at modvirke diskrimination og chikane.

Norsk lovgivning

Ligesom i Sverige reguleres området kønsligestilling i grundskolen i Norge af to lovgivninger²⁰: *Opplæringslova*²¹ (skoleloven) og *likestillings- og diskrimineringsloven*²².

Opplæringslova (skolelov)

Den norske skolelov gælder grundskole og gymnasium. Ligesom i den svenske skolelov er ligestilling også i den norske skrevet ind i lovens første kapitel. Den rammesætter de grundlæggende værdier, som undervisning i grundskolen bygger på.

I lovens Kap. 1, § 1-1 under overskriften "Formålet med opplæringa" defineres ligestilling som en grundlæggende værdi, som undervisning i skolen skal fremme: "Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfold og vise respekt for den einskilde si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte"²³. I samme kapitel står desuden: "Alle former for diskriminering skal motarbeidast".

Skolelovens Kap. 9A handler om elevernes skolemiljø, og her uddybes dette: "Skolen skal ha nulltoleranse mot krenkning som mobbing, vald, diskriminering og trakassering"²⁴. Ligeledes er det lovpligtigt for alle ansatte på skoler at gribe ind ved mistanke om, at elever udsættes for krænkelse, mobning, vold, diskriminering eller chikane. Og skolen har blandt andet pligt til at lave en skriftlig plan, hvor det udspecificeres, hvilke tiltag den tager for at sikre, at eleven får et godt og trykt skolemiljø.

Likestillings- og diskrimineringsloven

Ud over den norske skolelov reguleres ligestilling i grundskolen også af den norske *likestillings- og diskrimineringslov*, hvis formål er at:

"fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person"²⁵

Loven gælder "alle samfundsområder"²⁶ og dækker dermed også uddannelsesinstitutioner. Den forpligter for eksempel alle offentlige myndigheder – herunder også kommuner, som skolerne hører under – til at arbejde aktivt og systematisk med at fremme ligestilling og forhindre diskrimination. Blandt andet har offentlige myndigheder en årlig forpligtigelse til at redegøre for, hvordan de arbejder med ligestilling og med at forebygge diskrimination²⁷. Redegørelsespligten gælder dog på et overordnet niveau.

Ligestillings- og diskrimineringsloven har en særskilt paragraf, der handler om undervisningsmateriale og undervisning: "Innhold i læremidler og undervisning: I barnehager, skoler og andre utdanningsinstitusjoner som tilbyr opplæring med grunnlag i lov, skal læremidlene og undervisningen bygge på formålet med loven her"²⁸. Undervisningsmateriale og undervisningen i blandt andet grundskolen skal altså understøtte formålet i ligestillings- og diskrimineringsloven. Også i § 13 nævnes uddannelsesinstitutioner som en blandt flere aktører, der har pligt til at forebygge og søge at forhindre chikane og seksuel chikane.

Hvor den danske ligestillingslov ikke nævner uddannelsesinstitutioner og grundskolen, ekspliciteres det i den norske ligestillings- og diskriminationslov, at uddannelsesinstitutioner,

herunder grundskolen har pligt til at forbygge og forhindre chikane og seksuel chikane, sådan som det også er tilfældet i den svenske diskrimineringslov.

Sammenfatning

Norsk lovgivning søger at fremme kønsligestilling og at modvirke diskrimination på baggrund af blandt andet køn. Ligesom i den svenske skolelov er ligestilling også i den norske skolelov skrevet ind i lovens første kapitel, der rammesætter de grundlæggende værdier, som undervisning i grundskolen bygger på.

Der er desuden i skoleloven fokus på at modarbejde alle former for diskrimination og krænkende adfærd. Også på et mere overordnet niveau i henhold til ligestillings- og diskriminationsloven er grundskolen i Norge forpligtet til aktivt at fremme ligestilling og forhindre diskrimination på baggrund af blandt andet køn, kønsidentitet og kønsudtryk. I ligestillings- og diskriminationsloven er det blandt andet udspecificeret, at undervisningsmateriale og undervisning i grundskolen skal understøtte lovens formål, og uddannelsesudbydere nævnes eksplicit som aktører, der har pligt til at forebygge og forhindre chikane og seksuel chikane.

Dansk lovgivning

Kønsligestilling i grundskolen reguleres i Danmark af tre lovgivninger: folkeskoleloven, ligestillingsloven og undervisningsmiljøloven. Folkeskoleloven nævner ikke ligestilling, og ligestillingsloven nævner ikke folkeskolen eller andre uddannelsesinstitutioner. Heller ikke i undervisningsmiljøloven står der noget eksplicit om for eksempel ligestilling, seksuel chikane eller kønskrænkende adfærd.

En nordisk rapport fra 2016 konkluderer, at den danske lovgivning på skoleområdet er *"kønsblind"*, og det gælder altså fortsat i 2023²⁹. Danmark er således det eneste skandinaviske land, der ikke i lovgivningen pålægger skolerne at arbejde aktivt med at understøtte ligestilling i grundskolen.

Folkeskoleloven

Den danske folkeskolelov, *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen*³⁰, er den eneste skolelov i de skandinaviske lande, hvor ligestilling ikke indgår i skolelovens formålsparagraf som en del af det værdigrundlag, skolen bygger på. Folkeskoleloven har heller ikke et fokus på at forebygge diskrimination på baggrund af køn, krænkende adfærd og chikane, sådan som både den norske og den svenske skolelov har.

Ordet "ligeværd" indgår i den danske skolelov. Det kom ind i den danske folkeskolelovs formålsbeskrivelse i 1993 som et kompromis. SF ønskede ordet "ligestilling" skrevet ind, men dette var især Venstre imod, og derfor blev kompromisset "ligeværd"³¹. I Kapitel 1, der udlægger folkeskolens formål, står der således under §1, stk. 3: "Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati".

Både den svenske og norske skolelov bruger også ordet ligeværd i deres formålkapitel. I den svenske skolelov står der "alla människors lika värde"³², og i den norske skolelov står der "likeverd"³³. Men i Norge og Sverige gøres dette i tillæg til ordet ligestilling.

At ligeværd ikke er et alment anvendt ord i betydningen ligestilling af køn, eksemplificeres med den danske ligestillingslov, der kun bruger ordet ligeværd en gang og her i formuleringen "kvinders og mænds lige værd"³⁴ – modsat "ligestilling", der anvendes 44 gange i ligestillingsloven. Ordet ligestilling er dog en del af den danske friskolelov, hvor der i formålsparagraffen står:

”Skolerne skal efter deres formål og i hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene”.³⁵

Hvor friskoleloven således har ligestilling mellem kønnene som en del af formålsparagraffen, er dette altså ikke en del af den danske folkeskolelov.

Ligestillingsloven

Den danske ligestillingslov, *Bekendtgørelse af lov om ligestilling af kvinder og mænd*³⁶, regulerer principielt set også den danske folkeskole, idet loven gælder ”alle samfundets funktioner”³⁷ herunder ”enhver arbejdsgiver, myndighed og organisation inden for offentlig forvaltning”³⁸.

Dermed er også den danske folkeskole underlagt ligestillingsloven og dens formål om at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder og at modvirke direkte og indirekte forskelsbehandling på baggrund af køn samt at modvirke chikane og seksuel chikane samt at ”modvirke direkte og indirekte forskelsbehandling på grund af køn, seksuel orientering, kønsidentitet, kønsudtryk og kønskarakteristika”³⁹.

Ligestillingsloven nævner dog ikke specifikt uddannelsesinstitutioner, sådan som den svenske *diskrimineringslag* og den norske *likestilling- og diskrimineringslov* gør. Det følger af ligestillingslovens § 4, at ”offentlige myndigheder skal inden for deres område arbejde for ligestilling og indarbejde ligestilling i al planlægning og forvaltning”⁴⁰. Kommuner, regioner samt ministerier, statslige institutioner og virksomheder er herunder forpligtet til hvert tredje år at redegøre for deres arbejde med ligestilling⁴¹. Folkeskolen hører ind under kommunernes treårige ligestillingsredegørelser. De er dog overordnede og uforpligtende, og de har primært fokus på kønsfordelingen af medarbejdere på forskellige niveauer. Der er altså intet fokus på uddannelsesinstitutioners faktiske arbejde med køn og ligestilling.

Undervisningsmiljøloven

Siden 2001 har Danmark haft en undervisningsmiljølov, *Bekendtgørelse af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø*⁴², som det også er relevant at inddrage her. Loven dækker elever, studerende og andre deltagere i offentlig og privat undervisning og omfatter også grundskolen.

Loven har til formål at sikre et godt undervisningsmiljø, herunder sundheds- og sikkerhedsmæssigt og psykisk⁴³. I 2017 blev antimobning en del af undervisningsmiljøloven, idet alle skoler og ungdomsuddannelsesinstitutioner i loven blev pålagt at udarbejde en anti-mobbestrategi inklusiv en strategi imod digital mobning, og at udarbejde handlingsplaner i tilfælde af konkret mobning⁴⁴. I undervisningsmiljøloven står der dog ikke noget om køn og ligestilling eller om for eksempel chikane eller diskrimination på baggrund af for eksempel køn, seksuel chikane eller kønskrænkende adfærd.

Sammenfatning

Dansk lovgivning søger ikke aktivt at fremme kønsligestilling i folkeskolen eller at forebygge diskrimination og chikane på baggrund af køn modsat de skandinaviske nabolandes lovgivninger.

Området ligestilling i grundskolen reguleres i Danmark af tre lovgivninger: Folkeskoleloven, ligestillingsloven og undervisningsmiljøloven. Men i folkeskoleloven står der ikke noget om ligestilling og i ligestillingsloven står der ikke noget specifikt om folkeskolen. Heller ikke i

undervisningsmiljøloven står der noget om ligestilling, diskrimination på baggrund af køn, seksuel chikane eller kønskrænkende adfærd.

Danmark er således det eneste skandinaviske land, der ikke med lovgivning pålægger skolerne at arbejde aktivt med at understøtte ligestilling i grundskolen.

Nationale læreplaner

Hvor den nationale lovgivning udstikker de overordnede rammer for arbejdet med køn og ligestilling i grundskolen, er det læreplanerne, der sætter de mere konkrete retningslinjer også for de enkelte fag. Læreplaner går også under betegnelsen curriculum, som i nordisk sammenhæng defineres således:

"A curriculum for a school subject describes what is to be learned in that subject and could be described as a road map on the journey of learning, showing the route to take, the stops to make along the way, the things to see, and the distances between places"⁴⁵.

Nationale læreplaner er således bindende retningslinjer for undervisningen. Læreplanerne indeholder ofte konkrete mål for undervisningen i de forskellige fag på de enkelte klassetrin. Alle tre skandinaviske lande har en national læreplan for grundskolen eller et tilsvarende sæt bindende retningslinjer. I det følgende ser vi på, hvad der står om køn og ligestilling i de tre landes nationale læreplaner.

Sverige: Køn og ligestilling i de nationale læreplaner

I Sverige har ligestilling været et integreret led i skolens mål og læreplaner siden 1969⁴⁶. Retningslinjerne i de nationale læreplaner er bindende for alle grundskoler og består af dels 1) en *læringsplan*, der angiver grundskolens værdier og grundlæggende mål og retningslinjer og 2) en *læseplan*, der for hvert fag opstiller mål for undervisningen i skolerne⁴⁷.

I det følgende ses på 2018-versionen af de svenske, nationale læreplaner, da det er den seneste samlede udgave. Det skal dog påpeges, at der pr. 1. juli 2022 er foretaget ændringer af de nationale læreplaner for både grundskole og gymnasier. Ændringerne vedrører blandt andet karaktergivning, men også i de indledende dele af læringsplanerne indsættes nye formuleringer i selve værdigrundlaget for skolers arbejde med ligestilling, seksualitet, samtykke og relationer. I grundskolens læreplaner tilføjes for eksempel formuleringer om samtykke⁴⁸.

Ændringerne i grundskolens læreplaner er ikke ligeså omfattende som ændringerne i læreplanerne for gymnasiet. Det skyldes, at den nuværende version af de nationale læreplaner for grundskolen allerede blev opdateret i forhold til køn og ligestilling i 2018.

Grundskolens arbejde med køn og ligestilling er et integreret element i de svenske nationale læreplaner fra 2018⁴⁹ og indgår både i den overordnede læringsplan og i den mere detaljerede læseplan. Ordet køn (*gender*) indgår således 45 gange og ordet ligestilling (*equality*) 25 gange i de samlede nationale læreplaner.

På læreplanernes første side under overskriften "Fundamentale værdier" er "ligestilling mellem mænd og kvinder" listet som en af de værdier, skolen skal "repræsentere og formidle"⁵⁰. På samme første side står der desuden, at alle former for diskrimination på baggrund af køn og en

række andre parametre som etnicitet, kønsidentitet og -udtryk, religion og seksuel orientering aktivt skal bekæmpes⁵¹.

Derudover fremgår det af læreplanernes første del (læringsplan), at skolen "aktivt og bevidst skal promovere lige rettigheder og muligheder for elever uanset køn", og at "skolen har et ansvar for at bekæmpe kønsrollemønstre, der begrænser elevers læring, valg og udvikling"⁵². Formålet om at "skolen skal [...] bidrage til, at eleverne udvikler deres evne til kritisk at undersøge kønnede mønstre og hvordan de kan begrænse folks livsvalg og levevilkår"⁵³ går igen flere gange i læreplanernes indledende del⁵⁴. I et tilfælde fokuseres i denne forbindelse på kønnede mønstres betydning for karrierevalg⁵⁵.

Køn og ligestilling indgår også i vidt omfang i læreplanernes anden del (læseplan), som består af de konkrete læseplaner for de forskellige fag på alle klassetrin. I en lang række fag er der således i større eller mindre grad inkluderet et køns- eller ligestillingsperspektiv. I hjemkundskab er det blandt de overordnede formål for faget, at eleverne skal "reflektere over kønsligestilling og arbejdsfordelingen i hjemmet"⁵⁶. I idræt er refleksioner om køn integreret for udskolingselever⁵⁷, og det samme er tilfældet i musik⁵⁸. I biologi er ligestilling inkluderet som et emne, der skal tages op for både små⁵⁹ og store⁶⁰ elever, og også i geografi indgår kønsroller og ligestilling som et element i undervisningen for de små klasser⁶¹. I historie skal udskolingseleverne lære om "kontinuitet og forandring i synet på køn, ligestilling og seksualitet"⁶². I religion er det et af formålene med faget at se på forskellige religioners syn på køn, ligestilling og seksualitet⁶³, ligesom køn og ligestilling desuden er skrevet ind som læringsmål i religion for alle klassetrin. Også i samfundsfag er refleksioner om køn og ligestilling både indskrevet i fagets formål og indgår som et læringsmål for alle klassetrin⁶⁴. Endelig indgår der refleksioner om kønsroller i læseplanen for faget teknologi⁶⁵.

Sammenfatning

Køn og ligestilling er et integreret element i de svenske nationale læreplaner for grundskolen fra 2018.

I den første del (læringsplanen), som angiver grundskolens værdier og grundlæggende mål og retningslinjer, står det klart, at den svenske grundskole er forpligtet til aktivt at arbejde med at fremme ligestilling blandt eleverne, at diskrimination på baggrund af køn og andre parametre som etnicitet, kønsidentitet- og udtryk, religion og seksuel orientering aktivt skal bekæmpes, og at skolen er forpligtet til at understøtte elevernes refleksioner over, hvilken rolle køn spiller i forhold til livsvilkår og karrierevalg.

I den anden del (læseplanen), som for hvert fag opstiller mål for undervisningen, er refleksioner omkring køn og ligestilling integreret konkret i en lang række fag. Endelig vil den nye revision af læreplanerne, som trådte i kraft den 1. juli 2022, yderligere styrke et fokus på køn og ligestilling i svenske grundskoler, her særligt i forhold til spørgsmål om samtykke.

Norge: Køn og ligestilling i de nationale læreplaner

Ligesom i Sverige fastsættes læreplaner for grundskolen i Norge på nationalt niveau og er obligatoriske. De norske læreplaner består af 1) en generel del⁶⁶, der udlægger principperne for grundskoleuddannelsen, og 2) beskrivelser af kompetencemål for de enkelte fag på de forskellige klassetrin, som udbydes i grundskolen⁶⁷.

Også i de norske, læreplaner indgår formuleringer om køn og ligestilling både i den generelle del og i beskrivelserne af de enkelte fag, men det sker i mindre omfang end i de svenske. Ordet

ligestilling bruges 10 gange i de norske læreplaner mod 25 gange i de svenske, og ordet køn anvendes 16 gange i de norske, mod 45 gange i de svenske.

I den generelle del af læreplanerne, som udlægger principperne for grundskoleuddannelse, citeres folkeskolelovens formålsparagraf i indledningen og under overskriften "Formålet med opplæringen" om, at undervisningen skal fremme "demokrati, ligestilling og videnskabelig tænkemåde", og at "alle former for diskrimination skal modarbejdes"⁶⁸. Under overskrifterne "Opplæringens verdigrunnlag" og "Menneskeverdet" fremgår det, at:

"Likeverd og likestilling er verdier som er kjempet fram gjennom historien, og som fortsatt må ivaretas og forsterkes. Skolen skal formidle kunnskap og fremme holdninger som sikrer disse verdiene. Alle elever skal behandles likeverdig, og ingen elever skal utsettes for diskriminering. Elevene skal også gis likeverdige muligheter slik at de kan ta selvstendige valg."⁶⁹

Ud over disse formuleringer indgår køn og ligestilling i kompetencemålene for nogle af de enkelte fag⁷⁰. I samfundsfag står der for eksempel, at eleverne skal udvikle et aktivt medborgerskab baseret på bevidsthed om blandt andet ligestilling og værdien af mangfoldighed⁷¹. Under de specifikke kompetencemål for 5.-7. klasse skal eleverne både kunne:

"drøfte hva likeverd og likestilling betyr for et demokrati, og utvikle forslag til hvordan man kan motarbeide fordommer, rasisme og diskriminering",

og:

"reflektere over variasjoner i identiteter, seksuell orientering og kjønnsuttrykk og egne og andres grenser knyttet til følelser, kropp, kjønn og seksualitet og drøfte hva man kan gjøre om grenser blir brutt"⁷².

I kreative fag som kunst og håndværk⁷³ og musik⁷⁴ er det blandt kompetencemålene for 5.-7.-klasse at undersøge køn og kønsroller, og hvordan de eventuelt bryder med stereotyper i forhold til kulturelle udtryk. I faget kristendom, religion, livssyn og etik skal eleverne i 8.-10. klasse reflektere over "forskellige syn på køn og seksualitet"⁷⁵. I naturfag⁷⁶, kroppsøvning⁷⁷, drama og rytmik⁷⁸, mad og helse⁷⁹ indgår køn og/eller ligestilling i større eller mindre grad. Det samme gælder i faget duodji⁸⁰, der er et praktisk fag, der tager udgangspunkt i samisk visuel og materiel kultur.

Endelig er der i to udskolingsfag fokus på, at eleverne reflekterer over køn og ligestilling i forhold til uddannelsesvalg og karrieremuligheder. I arbejdslivsfag står der for eksempel, at "eleverne udfordrer traditionelle opfattelser af arbejdsliv og ligestilling ved at afprøve arbejdsopgaver relateret til forskellige professioner"⁸¹, og i faget uddannelsesvalg står der, at "faget vil yderligere bidrage til, at de udforsker karrieremuligheder baseret på ligeværd og ligestilling"⁸² og videre under kompetencemålene, at eleverne skal "udforske og diskutere kønsrelaterede perspektiver i karrierevalg"⁸³.

Sammenfatning

Køn og ligestilling indgår både i den overordnede del af de norske læreplaner og i flere af fagenes specifikke kompetencemål.

I den generelle del, der udlægger principperne for grundskoleuddannelsen, står, at ligestilling er en værdi, som skal fremmes og sikres af skolen. I flere af de specifikke kompetencemål for fagene indgår køn og/eller ligestilling som et element i større eller mindre grad.

Dog vurderes det, at de norske læreplaner er mindre ambitiøse end de svenske i forhold til arbejdet med at fremme ligestilling, hvilket blandt andet afspejles kvantitativt i, hvor mange gange ordene køn og ligestilling anvendes i læreplanerne for de to lande.

Danmark: Køn og ligestilling i de nationale læreplaner

I Danmark fastlægges de mere konkrete mål for undervisning i folkeskolen i *Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)*⁸⁴.

Fælles Mål udstikker formål for undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner og omfatter endvidere kompetencemål for bestemte klassetrin. Der er ikke i *Fælles Mål* som i de andre skandinaviske landes læreplaner en indledende, overordnet del, men i stedet fokus på de enkelte fag. Derudover er der i *Fælles Mål* en nationalt bindende litteratur- og historiekanon.

Ud over bekendtgørelsen, *Fælles Mål*, som er bindende for alle skoler, kan man på Børne- og Undervisningsministeriets digitale læringsportal finde vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger for alle fag og emner samt tværgående temaer⁸⁵.

I det følgende ser vi udelukkende nærmere på den nationalt bindende del; *Fælles Mål*.

Modsat de to skandinaviske nabolande nævnes ordet ligestilling ikke i *Fælles Mål*. Ordet køn fremgår ni gange og hver gang i forbindelse med sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab som er et obligatorisk emne, der ikke er timesat, men som løbende skal inkorporeres i undervisningen på forskellige klassetrin.

Efter 3. klassetrin "kan [eleven] samtale om mangfoldighed i forhold til krop og køn med udgangspunkt i eget liv"⁸⁶; efter 6. klassetrin "kan [eleven] analysere mangfoldighed i krop, køn og seksualitet"⁸⁷; og efter 9. klassetrin "kan [eleven] vurdere normer og rettigheder for krop, køn og seksualitet i et samfundsmæssigt perspektiv"⁸⁸. Temaet køn er således i *Fælles Mål* afgrænset til et spørgsmål om krop, køn og seksualitet i sundheds- og seksualundervisningen, frem for en fokusering på eksempelvis kønsroller i bredere samfundsdagsordener.

Sammenfatning

Køn og ligestilling er fraværende i de danske læreplaner, *Fælles Mål*.

Modsat vores skandinaviske nabolande er ligestilling ikke skrevet ind som en central værdi, som skolen skal fremme. Heller ikke i de enkelte fags kompetencemål er spørgsmål om køn eller ligestilling inddraget.

Kun i ét obligatorisk emne⁸⁹, nemlig sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab, er der et gennemgående fokus på køn. Det obligatoriske emne er dog ikke et fag i sig selv, og fokuset på køn er afgrænset til spørgsmål om krop og seksualitet frem for eksempelvis køn i bredere samfundsdagsordener. Et bredere fokus på ligestilling, køn og normer også inden for andre temaer i skolens fag er således fraværende.

Læreruddannelse

I det foregående har vi set på, hvordan køn og ligestilling indgår i de skandinaviske landes skolelovgivninger og læreplaner. I dette afsnit, undersøger vi, hvilke forudsætninger lærerne har for aktivt at fremme ligestilling i skolen. Dette gøres ved at sammenligne i hvilket omfang køns- og ligestillingsperspektiver er en integreret og obligatorisk del af læreruddannelserne.

Sverige: Køn og ligestilling på læreruddannelsen

Den svenske læreruddannelse

Det svenske læreruddannelsessystem består af to hovedforløb, henholdsvis grundskolelæreruddannelsen, der er målrettet indskoling og mellemtrin og faglæreruddannelsen, der er målrettet udskoling og gymnasie.

De svenske læreruddannelser adskiller sig fra de danske på flere punkter. Først og fremmest er læreruddannelserne aldersspecialiserede. Dernæst ligger de svenske læreruddannelser på niveau 7 i kvalifikationsramme⁹⁰ holdt op imod for eksempel den danske læreruddannelse, der ligger på niveau 6. Og endelig udbydes læreruddannelserne i Sverige på *högskolor*⁹¹ og universiteter, hvilket knytter læreruddannelserne tættere sammen med forskningsfaglige vidensfelter⁹².

National regulering af køn og ligestilling på den svenske læreruddannelse

På et overordnet lovgivningsmæssigt niveau reguleres læreruddannelserne i Sverige af *högskolelag*⁹³, som udstikker bestemmelser om statslige universiteter og *högskolor* i Sverige. Denne lovgivning er meget overordnet, da den gælder alle offentlige videregående uddannelser i Sverige. Ligestilling er nævnt på et helt overordnet niveau i lovens formålskapitel, Kap.1 § 5: "I högskolornas verksamhet ska jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iaktas och främjas".

Loven uddybes mere konkret i *högskoleförfordning* fra 1993⁹⁴. *Förordningar* tilsvarende de danske bekendtgørelser, idet de uddyber og præciserer lovgivningen og ligesom lovgivning er bindende⁹⁵. I forordningens bilag 2 beskrives de to hovedmodeller for læreruddannelsen; grundskolelæreruddannelsen (*grundlärarexamen*) og faglæreruddannelsen (*ämneslärarexamen*). Bilaget beskriver ligeledes de overordnede læringsmål for uddannelsen fordelt på de tre kategorier: "Viden og forståelse", "Færdighed og formåen" samt "Vurderingsformåen"⁹⁶.

Lærerstuderende på begge læreruddannelsesretninger skal efter endt uddannelse have opnået færdigheder, der har med ligestilling at gøre, idet der under "Færdighed og formåen" står:

- "visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,
- visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten"⁹⁷

På de svenske læreruddannelser er det således et krav, at alle lærerstuderende skal kunne forebygge og modvirke diskrimination og krænkelse, og at alle lærerstuderende skal kunne forankre et ligestillingsperspektiv i deres pædagogiske arbejde.

Praksis på de svenske læreruddannelser

Selvom der fra national side stilles krav om, at alle svenske læreruddannede efter endt uddannelse skal kunne forankre et ligestillingsperspektiv i deres pædagogiske arbejde, er det op til de i alt 28 *högskolor* og universiteter, der udbyder læreruddannelser i Sverige, at fortolke, hvordan undervisningen udformes, så man lever op til dette krav⁹⁸. Dette skyldes, at *högskoleförordningen* kun opstiller de overordnede læringsmål, men overlader arbejdet med at konkretisere de specifikke mål for de enkelte fag til den enkelte uddannelsesudbyder⁹⁹.

Både Heikkinen et al. (2016) og Kreitz-Sandberg & Lahelma (2021) peger på, at der derfor er store forskelle på, *om* og *hvordan* de svenske læreruddannelser arbejder konkret med ligestillings- og kønsperspektivet:

"Some universities have a great amount of knowledge on gender equality issues in the courses offered by them, while others have less. This is probably dependent on to what extent gender related research is conducted at the university, and at the department responsible for the various courses"¹⁰⁰.

Der er således ikke et specifikt obligatorisk fagmodul om køn. Og det er heller ikke fra central hold konkretiseret, i hvilke fag ligestillingsperspektivet skal integreres. Det er derimod op til den enkelte uddannelsesudbyder at fortolke forordningens bestemmelser, hvilket resulterer i, at nogle svenske lærerstuderende ikke stifter indgående kendskab til køns- og ligestillingsperspektiver i undervisningen, mens andre lærerstuderende tilknyttet *högskolor* eller universiteter med en stærk fagtradition inden for køn og ligestilling omvendt præsenteres for ligestillings- og kønsfaglige perspektiver i løbet af deres uddannelse.

Denne forskel kan undre, da Sverige ofte fremhæves som førende i forhold til igennem flere årtier at have haft et konsistent fokus på køn i pædagogik. Kreitz-Sandberg & Lahelma (2021) peger på, at man i Sverige igennem flere årtier løbende har arbejdet med køn i den pædagogiske praksis på svenske læreruddannelser – herunder for eksempel genuspædagogik, kønsinklusion, normkritik og intersektionalitet¹⁰¹. Men dette arbejde er aldrig blevet decideret mainstream og en obligatorisk del af alle lærerstuderendes uddannelse.

Sammenfatning

I Sverige stilles krav til uddannelserne om, at alle lærerstuderende skal kunne forebygge og modvirke diskrimination og krænkelse, og at alle lærerstuderende skal kunne forankre et ligestillingsperspektiv i deres pædagogiske arbejde. Dette er fastlagt på bekendtgørelsesniveau og gælder derfor alle offentlige læreruddannelser i Sverige.

Men fordi, det er op til den enkelte uddannelsesinstitution at fortolke, hvordan undervisningen udformes, så man lever op til dette krav, ses der store forskelle på, *om* og *hvordan* de svenske læreruddannelser konkret arbejder med ligestillings- og kønsperspektiver i undervisningen af lærerne. Der er således ikke garanti for, at alle svenske lærerstuderende bliver undervist i, hvordan de kan forankre et ligestillingsperspektiv i det pædagogiske arbejde.

Norge: Køn og ligestilling på læreruddannelsen

Den norske læreruddannelse

Den norske læreruddannelse blev reformeret i 2017. Indtil da mindede den norske læreruddannelse en del om den danske, men med det nye system adskiller også den sig væsentligt fra den danske. I Norge er læreruddannelsen således blevet til en 5-årig kandidatuddannelse, der ligger på niveau 7 i kvalifikationsramme, og som udbydes på såkaldte *høyskoler*¹⁰² og universiteter. Uddannelsen er ligesom den svenske aldersdifferentieret, således at man enten kan specialisere sig i 1.-7. klassetrin eller i 5.-10. klassetrin¹⁰³.

National regulering af køn og ligestilling på den norske læreruddannelse

Læreruddannelserne reguleres i Norge af *Lov om universiteter og høyskoler*¹⁰⁴, som omfatter alle norske universiteter, videnskabelige *høyskoler* og *høyskoler*. Denne lovgivning er meget overordnet, da den gælder alle offentlige og private videregående uddannelser i Norge.

Ligestilling, køn og forebyggelse af chikane er nævnt et par gange i loven, blandt andet med reference til ligestillings- og diskriminationsloven. Men det gøres kun i forbindelse med ligestilling i ansættelser og sikring af et trygt studiemiljø eksempelvis i forhold til at forebygge chikane¹⁰⁵. Lovgivningen indeholder således ikke regler om, hvad universitets- og høyskolestuderende skal undervises i.

Den norske læreruddannelse reguleres mere konkret – ligesom i Sverige – på bekendtgørelsesniveau i henholdsvis *Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7*¹⁰⁶ og *Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5-10*¹⁰⁷.

De to bekendtgørelser fastlægger blandt andet de overordnede læringsmål (videns-, færdigheds- og kompetencemål) for uddannelserne, men den nærmere tilrettelæggelse af undervisningsindhold i de forskellige fag fastlægges på de enkelte uddannelsesinstitutioner. I bekendtgørelserne er det specificeret, at der er et spænd mellem de nationale retningslinjer og den lokale planlægning med henblik på at skabe rum til nyskabelse og innovation¹⁰⁸.

I de to bekendtgørelser bliver køn og ligestilling ikke nævnt. Det er således ikke for norske lærerstuderende en målsætning, at de studerende skal kunne integrere et ligestillingsperspektiv i deres pædagogiske arbejde, som det for eksempel ses på de svenske læreruddannelser.

Praksis på de norske læreruddannelser

Ifølge en stor norsk offentlig udredning fra 2019, der afdækker køn og ligestilling blandt norske børn og unge¹⁰⁹, mangler både grundskolens personale og de lærerstuderende faglig viden på området. Hvis målsætningerne om, at den norske grundskole skal fremme ligestilling, som både den norske skolelov og de nationale læreplaner fastslår, så kræver det, at skolelærerne og de lærerstuderende er klædt fagligt på til det.

Udredningen fastslår, at der skal et kompetenceløft til i skolesektoren, hvis man vil leve op til de ambitiøse ligestillingsmålsætninger i skolelov og læreplaner. Udredningen anbefaler dels et kompetenceløft af skoleledelse og personale og dels tiltag rettet mod læreruddannelserne, således at lærerne i højere grad undervises i kønsstereotyper og ligestillingsudfordringer.

Konkret anbefales det, at man i rammeplanerne for grundskolelæreruddannelserne indfører tydelige læringsmål om viden om kønsstereotyper og ligestillingsudfordringer for de lærerstuderende samt at uddannelsesmyndighederne udvikler materialer til arbejdet med ligestilling og normkritik i skoler¹¹⁰.

En anden nordisk rapport fra 2016 konkluderer enslydende, at de norske læreruddannelser ikke lever op til det høje standarder, der af skolelov og læreplaner sættes for arbejdet med at fremme ligestilling i de norske skoler. Det tilføjes her, at det, der mangler i den formelle uddannelse, i nogen grad kompenseres af kurser og konferencer afholdt på ad hoc baseret basis i enten kommunalt regi eller af NGO'er¹¹¹. Tilbage står dog fortsat, at der i Norge ikke arbejdes systematisk med køn og ligestilling på læreruddannelserne, således at alle norske lærerstuderende er klædt fagligt på til at opfylde skolelovens målsætninger om ligestilling.

Sammenfatning

De norske læreruddannelser pålægges ikke fra national hold at integrere et køns- og ligestillingsperspektiv i undervisningen af de lærerstuderende. Det er ikke for norske lærerstuderende en målsætning, at de studerende skal kunne integrere et ligestillingsperspektiv i deres pædagogiske arbejde, som det for eksempel ses på de svenske læreruddannelser.

I de to bekendtgørelser, der regulerer de norske læreruddannelser, er køn og ligestilling således ikke nævnt. Ligestilling, køn og forebyggelse af chikane er nævnt et par gange i den lov, der regulerer hele den videregående uddannelsessektor i Norge, men her udelukkende i forbindelse med kønsligestilling i ansættelser og sikring af et trygt studiemiljø for eksempel i forhold til at forebygge chikane på uddannelsesinstitutionerne. Lovgivningen indeholder således ikke regler om, hvad universitets- og høyskolestuderende skal undervises i. I praksis betyder dette, at der ikke er obligatorisk undervisning i køns- og ligestillingsperspektiver på norske læreruddannelser.

Danmark: Køn og ligestilling på læreruddannelsen

Den danske læreruddannelse

I Danmark har uddannelsen til lærer i folkeskolen siden 2012 været en 4-årig professionsbacheloruddannelse fordelt på seks professionshøjskoler¹¹². I Danmark er læreruddannelsen ikke i samme grad som i de to andre skandinaviske lande aldersspecialiseret.

Den danske læreruddannelse ligger i kvalifikationsramme på niveau 6, mod Sverige og Norges placering på niveau 7. Uddannelsen består af fire hovedelementer: "Lærerens grundfaglighed", undervisningsfag, praktik og bachelorprojekt¹¹³.

National regulering af køn og ligestilling på den danske læreruddannelse

På et overordnet niveau er den danske læreruddannelse reguleret af *Lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser*¹¹⁴. Køn og ligestilling er ikke inkluderet i dette overordnede, nationale lovgrundlag.

Ligesom i Sverige og Norge reguleres læreruddannelsen i Danmark mere konkret på bekendtgørelsesniveau i *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*¹¹⁵. Sammenlignet med den svenske og norske regulering på bekendtgørelsesniveau, udmærker den danske bekendtgørelse sig desuden ved at beskrive og regelsætte samtlige

hovedelementer, undervisningsfag og fagområder på uddannelsen¹¹⁶, opdelt i henholdsvis kompetenceområder, kompetencemål, vidensmål og færdighedsmål¹¹⁷. Den danske læreruddannelse er således underlagt en mere omfattende struktur- og målregulering end de to skandinaviske nabolande, og den danske bekendtgørelse er i omfang meget større og mere detaljeret¹¹⁸.

I det obligatoriske hovedelement for alle lærerstuderende, "Lærerens grundfaglighed", er køn nævnt én gang under et vidensmål; de lærerstuderende skal have viden om "elevers sociale, emotionelle og kognitive udvikling herunder køn og motivation"¹¹⁹. Det bør bemærkes, at der med ordvalget i vidensmålet ikke entydigt stilles krav til, hvordan den lærerstuderende skal forholde sig til elevers køn.

Køns- og ligestillingsperspektiver indgår et par andre steder i bekendtgørelsen, men i fag- og kurser, der ikke er obligatoriske for alle studerende¹²⁰. I fagene historie og samfundsfag indgår henholdsvis køn og ligestilling i hver sit vidensmål. I historie skal den lærerstuderende demonstrere viden om "sociale kategorier som klasse, køn, nationalitet, etnicitet og religiøsitet"¹²¹ og i samfundsfag om "identitetsdannelse, socialisering, fællesskaber og ligestilling på lokalt og globalt niveau"¹²². I det frivillige kursus *sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab* skal den lærerstuderende kunne "tilrettelægge sundhedsfremmende undervisning med henblik på elevers anerkendelse af mangfoldighed i forhold til kønsroller, kropsidealer, og seksualitet" og samtidig have viden om "Identitetsdannelse, herunder seksuel orientering, kønsroller samt elevers udvikling af forståelse af mangfoldighed vedrørende køn, krop og seksualitet"¹²³. Og i det frivillige kursus *uddannelse og job* skal den lærerstuderende kunne "skabe læringsrum, der motiverer eleverne til at diskutere og reflektere over lighed og ulighed på arbejdsmarkedet" og have viden om "lighed og ulighed på arbejdsmarkedet i forhold til uddannelse, køn og kulturforskelle"¹²⁴.

I Danmark er køns- og ligestillingsperspektiver således ikke en gennemgående obligatorisk del af læreruddannelserne. Køns- og ligestillingsperspektiver er inkluderet et par gange på bekendtgørelsesniveau, men primært i valgfrie og frivillige fag og ikke som en del af det obligatoriske hovedelement "Lærerens grundfaglighed".

Praksis på de danske læreruddannelser

I hvor høj grad de danske lærerstuderende får oparbejdet en bevidsthed om køns- og ligestillingsperspektiver gennem læreruddannelsen, er afhængig af dels de studerendes valg af undervisningsfag og dels af, hvilke moduler de forskellige uddannelsessteder udbyder.

Ud af de 16 danske lokale uddannelsessteder har fire af disse oprettet specialiseringsmoduler, hvor køn indgår som et ud af mange perspektiver på modulbeskrivelsens givne tematik¹²⁵. Men hvor det ikke legitimeres som et selvstændigt fagfelt, som det for eksempel ses på den danske pædagoguddannelse i det obligatoriske modul, *Køn, seksualitet og mangfoldighed*.

Ifølge lektor Tekla Canger, der forsker i køn og skole som lektor på Københavns Professionshøjskole, er det problematisk, at såkaldt kønsbevidst pædagogik ikke er en formaliseret del af den danske folkeskolelæreruddannelse, fordi der med den nuværende bekendtgørelse blot lægges op til, at de lærerstuderende *kan* oparbejde faglighed herom, men ikke at de som fagpersoner i deres arbejde *skal*¹²⁶.

Canger påpeger fordelene i også at tænke kønsbevidstheden ind i læreruddannelsens obligatoriske hovedelement, *Lærerens Grundfaglighed*. Dette vil ifølge Canger legitimere køns- og ligestillingsperspektivet i sammenhæng med og i forlængelse af de etablerede moduler *Almen*

undervisningskompetence og Elevens læring og udvikling, som en helt overordnet og nødvendig faglighed i de lærerstuderendes kommende lærergerning¹²⁷.

Reform af den danske læreruddannelse i 2023

I september 2022 blev der med et bredt politisk flertal i Folketinget indgået en politisk aftale om en reform af læreruddannelsen med udmøntning i august 2023.

Aftalen varslede blandt andet mindre detailstyring, nye fagbeskrivelser og udformning af en ny bekendtgørelse for den danske læreruddannelse¹²⁸. Den indeholdt desuden en tilføjelse til det obligatoriske hovedelement, *Lærerens grundfaglighed*, om, at der skal prioriteres "en reflekteret forståelse af køn og børns forskellighed med henblik på at understøtte alle børns trivsel, udvikling og deltagelsesmuligheder"¹²⁹. Aftaleteksten understregede, at denne tilføjelse skulle prioriteres i grundfagligheden.

Sammenlignet med den nuværende formulering af *Lærerens grundfaglighed* – at de studerende skal have viden om "elevers sociale, emotionelle og kognitive udvikling herunder køn og motivation" – kan der i aftaleteksten altså konstateres en forandring i, hvordan det fra politisk side ønskes, at lærerstuderende arbejder med køn.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen har i 2023 omsat den politiske aftale om en reform af læreruddannelsen til et udkast til ny bekendtgørelse for læreruddannelsen¹³⁰. Bekendtgørelsen var i høring frem til 6. marts 2023. Den endelige bekendtgørelse afventer.

I udkastet til bekendtgørelsen indgår betegnelsen køn tre steder, heraf to gange i *Fagbeskrivelsen for sundheds- og seksualundervisningen*¹³¹. Køn indgår derudover et sted i *Fagbeskrivelsen for pædagogisk psykologi, inklusion og specialpædagogik*, der er et ud af otte fag i grundfagligheden. Faget har til formål "at styrke den studerendes faglige viden om børn og unge i skolelivets fællesskaber" og skal blandt andet understøtte de lærerstuderendes kompetencer til at gennemføre "inkluderende undervisning"¹³². Under fagets indholdsområder står: "Børn og unges udvikling, trivsel og identitetsdannelse, herunder resiliens og socialiseringskategorier som køn, etnicitet og social baggrund"¹³³.

Det bemærkes, at aftaletekstens vægt på "en reflekteret forståelse af køn" ikke er kommet med i bekendtgørelsesudkastet. Derudover er et fokus på køn ikke et integreret element i grundfagligheden, sådan som aftaleteksten lagde op til. Et fokus på køn er samtidig afgrænset til de to fag pædagogisk psykologi og seksualundervisning. For begge fags vedkommende lægges der op til et snævert fokus på køn – i forhold til hhv. børnefællesskaber i skolen og krop og seksualitet – frem for også at anlægge et fokus på køn, kønsstereotyper og ligestilling i bredere samfundsdagsordener. Ud over disse to steder i grundfagligheden indgår køns- og ligestillingsperspektiver ikke i udkastet til bekendtgørelsen, for eksempel er det ikke en del af undervisningsfag.

Hvordan den kommende reform konkret får betydning for lærerstuderendes arbejde med køn og ligestilling gennem læreruddannelsen, er endnu uklart og vil afhænge af, hvordan den endelige bekendtgørelse udformes, samt hvordan professionshøjskolerne implementerer den. Det vurderes, at det nuværende bekendtgørelsesudkast ikke lægger op til, at undervisning i køn og ligestilling bliver et gennemgående element i læreruddannelsen.

Sammenfatning

Den danske læreruddannelse pålægges på nuværende tidspunkt kun i yderst begrænset omfang at integrere et køns- og ligestillingsperspektiv i uddannelsens forløb.

Begrebet køn nævnes blot én gang i det obligatoriske fagområde *Lærerens grundfaglighed* og indgår derudover kun i fire ud af 26 fagbeskrivelser i bekendtgørelsen. Alle fire fag er desuden ikke-obligatoriske undervisningsfag og kurser.

Heller ikke på de enkelte professionshøjskoler, der udarbejder de konkrete studieordninger, ses der en systematisk inddragelse af køns- og ligestillingsperspektiver, hverken i obligatoriske uddannelseselementer eller i individuelt oprettede specialiseringsmoduler.

I udkast til ny bekendtgørelse for læreruddannelsen, der varsler den nye reform af læreruddannelsen, som træder i kraft i august 2023, lægges der ikke op til, at køn og ligestilling bliver et gennemgående element i hele læreruddannelsen. Et fokus på køn er afgrænset til fagene pædagogisk psykologi og seksualundervisning.

Konklusioner

Denne rapport afdækker og sammenligner de skandinaviske landes rammer, lovgivning og nationale retningslinjer for at fremme arbejdet med kønsligestilling i grundskolen.

Først sammenlignes Sverige, Norge og Danmarks skolelove samt anden lovgivning, der regulerer området kønsligestilling i grundskolen. Dernæst sammenlignes de tre landes nationale læreplaner for at give et indblik i, hvordan den overordnede lovgivning på området mere konkret udmøntes i landene. Afslutningsvis undersøges det, hvilke forudsætninger lærerne i de tre skandinaviske lande har for aktivt at fremme kønsligestilling i skolen. Dette gøres ved at sammenligne de tre landes læreruddannelser.

Overordnet set peger rapporten på, at Danmark ligger i bunden i Skandinavien, når det gælder lovgivning og nationale retningslinjer på området. I både svensk og norsk skolelov er ligestilling således skrevet ind i lovenes formålskapitler som en grundlæggende værdi, undervisningen i grundskolerne skal bygge på. I begge lande ses desuden et lovgivningsmæssigt fokus på at forebygge og modvirke diskrimination, chikane og krænkende adfærd i grundskolen. Dette ses i Sverige både i skoleloven og diskriminationsloven, og i Norge ses det både i skoleloven og ligestillings- og diskriminationsloven.

Modsat Sverige og Norge er der ikke i dansk lovgivning fokus på at fremme kønsligestilling i folkeskolen eller at forebygge diskrimination og chikane på baggrund af køn, hverken i folkeskoleloven, ligestillingsloven eller i undervisningsmiljøloven.

Danmark er således det eneste skandinaviske land, der ikke med lovgivning pålægger folkeskolerne at arbejde aktivt med at understøtte ligestilling i grundskolen.

Ser man på læreplanerne i de tre lande tegner der sig et tilsvarende billede. I Sverige er køn og ligestilling et integreret element i den nationale læreplan for grundskolen. I læreplanens overordnede mål og i retningslinjer forpligtes den svenske grundskole til aktivt at arbejde med at fremme ligestilling blandt eleverne i undervisningen. Ligesådan er køns- og ligestillingsperspektiver integreret konkret i en lang række fag. I Norge indgår køn og ligestilling også både i læreplanens overordnede del, der udlægger principperne for grundskoleuddannelsen, og i specifikke fag, hvor

køns- og ligestillingsperspektiver udgør et element i større eller mindre grad. Dog vurderes det, at den norske læreplan er mindre ambitiøs end den svenske i forhold til arbejdet med at fremme ligestilling.

I den danske nationale læreplan er køn og ligestilling fraværende. I modsætning til i vores skandinaviske nabolande er ligestilling ikke skrevet ind som en central værdi, som skolen skal fremme. Med undtagelse af sundheds- og seksualundervisning er der heller ikke i de enkelte fags kompetencemål inddraget spørgsmål om køn eller ligestilling. Danmark er således det eneste skandinaviske land, der ikke formår at integrere et ligestillingsperspektiv i den nationale læreplan, og som kun i meget begrænset omfang integrerer et kønsperspektiv.

Afslutningsvis peger rapporten på, at der i alle tre skandinaviske lande mangler systematisk undervisning i køns- og ligestillingsperspektiver på læreruddannelserne. Sverige udmærker sig ved, at der på bekendtgørelsesniveau stilles krav til de svenske læreruddannelser om, at alle lærerstuderende skal kunne forebygge og modvirke diskrimination og krænkelse, og at alle lærerstuderende skal kunne forankre et ligestillingsperspektiv i deres pædagogiske arbejde. I praksis er der dog store forskelle på, *om* og *hvordan* de svenske læreruddannelser konkret arbejder med ligestillings- og kønsperspektiver i undervisningen af lærerne. I Norge pålægges læreruddannelserne ikke fra nationalt hold at integrere et køns- og ligestillingsperspektiv i undervisningen af de lærerstuderende. I praksis betyder dette, at der ikke er obligatorisk undervisning i køns- og ligestillingsperspektiver på de norske læreruddannelser, men at det vil afhænge af det enkelte uddannelsessted.

I Danmark er køns- og ligestillingsperspektiver ikke en integreret, obligatorisk del af den nuværende læreruddannelse. Køns- og ligestillingsperspektiver er nævnt enkelte gange på bekendtgørelsesniveau, men primært i forbindelse med valgfrie og frivillige fag og ikke som en integreret del af obligatoriske fag og moduler.

I udkast til ny bekendtgørelse for læreruddannelsen, der varsler reform af læreruddannelsen, som træder i kraft i august 2023, lægges der ikke op til, at køn og ligestilling bliver et gennemgående element i hele læreruddannelsen. Et fokus på køn er afgrænset til fagene pædagogisk psykologi og seksualundervisning. Hvordan den kommende reform konkret får betydning for lærerstuderendes arbejde med køn og ligestilling gennem deres uddannelse, er endnu uklart og vil afhænge af, hvordan den endelige bekendtgørelse udformes nationalt, samt hvordan professionshøjskolerne implementerer den.

Anbefalinger

1. Folkeskoleloven skal have ligestilling som en del af sit formål

Danmark er det eneste skandinaviske land, hvor skoler ikke er forpligtet til at arbejde for at fremme ligestilling. Børne- og undervisningsministeren bør fremsætte lovforslag om at ændre folkeskolens formål, så der bliver fokus på at fremme ligestilling og modvirke diskrimination.

Det anbefales, at Folketinget ændrer Kap. 1 § 1, stk. 3, der på nuværende tidspunkt lyder "Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati" til:

"Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd, ligestilling mellem køn og demokrati. Skolen skal modvirke alle former for direkte og indirekte forskelsbehandling på

baggrund af køn, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika, race, hudfarve, religion og tro, politisk anskuelse, seksuel orientering, alder, handicap eller national, social eller etnisk oprindelse”.

2. Styrket undervisningsmiljølov

Folketinget bør ændre undervisningsmiljøloven, så det fremgår klart, at pligten til at lave tiltag mod problemer med det psykiske undervisningsmiljø også omfatter diskrimination og krænkende handlinger; herunder alle former for seksuel chikane og anden forskelsbehandling på baggrund af køn; og at undervisningsmiljøvurderingen derfor skal indeholde spørgsmål herom.

3. Fælles Mål skal revideres

Køn og ligestilling bør tages i betragtning, når undervisningen i folkeskolen planlægges. Børne- og undervisningsministeren bør igangsætte en revision af både fagmål og trinmål med henblik på at integrere et køns- og ligestillingsperspektiv i de enkelte fag samt forpligte underviserne til at fremme ligestilling blandt eleverne ved aktivt at modvirke kønsstereotyper.

4. Læreruddannelsen skal give værktøjer til at fremme ligestilling

Lærerstuderende skal have viden om og værktøjer til aktivt at udfordre kønsstereotyper og fremme ligestilling. Uddannelses- og forskningsministeren bør sikre, at det indgår både i den pædagogiske grundfaglighed og i læreruddannelsens undervisningsfag.

5. Lærere, pædagogisk personale og skoleledelse skal tilbydes kompetenceudvikling

Hvis alle lærere skal have viden og værktøjer til at fremme ligestilling og modvirke kønsstereotyper, er det ikke tilstrækkeligt at uddanne de lærerstuderende. Der er også behov for et kompetenceløft af folkeskolens nuværende lærere. I den politiske aftale fremgår det, at aftalepartierne vil styrke videreuddannelsesmuligheder. Denne styrkelse bør også afspejle et fokus på en reflekteret forståelse af køn.

Folketinget bør desuden afsætte midler til en pulje til at udvikle og udbyde gratis kompetenceløft til folkeskolens faglærere, pædagogiske personale samt skoleledelse, så de får pædagogiske og didaktiske metoder til at fremme ligestilling og nedbryde kønsstereotyper.

Litteratur

Alasaari, N. & Sundell, S. (2021): *Ändra föreställningar och bryt traditioner!: Kön och jämställdhet i småbarnspedagogen i Norden*. Nordisk Ministerråd.

Arbetsmarknadsdepartementet MRD (2008): *Diskrimineringslag* (2008:567).

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567

Beskæftigelsesministeriet (2020): *Ligestillingsredegørelser 2020 – Hovedkonklusioner*.

https://www.ligestillingidanmark.dk/media/taedcgro/hovedrapport_ligestillingsredegoerelser-2020_pdf.pdf

Børne- og Undervisningsministeriet (2020): *Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)*. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1217>

Børne- og Undervisningsministeriet (2017): *Bekendtgørelse af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø*. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/316>

Børne- og Undervisningsministeriet (2021): *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen*.

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1887>

Børne- og Undervisningsministeriet (2021): *Bekendtgørelse af lov om friskoler og private grundskoler m.v.* <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1656>

Børne- og Undervisningsministeriet (2022): *EMU – Danmarks læringsportal*.

<https://emu.dk/grundskole>

Canger, T. (2019): *Kønsbevidst pædagogik – et anliggende for læreruddannelsen? I: Unge Pædagoger*, nr. 1, 2019; Tema: Køn og Pædagogik.

Folkhalsomyndigheten (2022): *Om lagar, förordningar och föreskrifter*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/foreskrifter-och-allmanna-rad/om-lagar-forordningar-och-foreskrifter/>

Heikkinen, M. (2016): *Promising Nordic Practices in Gender Equality Promotion in Basic Education and Kindergarten*. Nordisk Ministerråd.

Jämställdhetslagen (Sverige) (2022).

[https://sv.wikipedia.org/wiki/J%C3%A4mst%C3%A4lldhetslagen_\(Sverige\)](https://sv.wikipedia.org/wiki/J%C3%A4mst%C3%A4lldhetslagen_(Sverige))

Kreitz-Sandberg, S. & Lahelma, E. (2021): *"Global Demands – Local Practices: Working towards Including Gender Equality in Teacher Education in Finland and Sweden"*.

Kultur- og likestillingsdepartementet (2022): *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering*

(likestillings- og diskrimineringsloven). https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51#KAPITTEL_4

Kunnskapsdepartementet (2016): *Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7*.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-860>

Kunnskapsdepartementet (2016): *Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10.*

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-861>

Kunnskapsdepartementet (2022): *Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven).* <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15>

Kunnskapsdepartementet (2022): *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).* <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Københavns Professionshøjskole (2022): *STUDIEORDNING 2022-2023: Modul-, fag- og prøve-samt kursusbeskrivelser del 3, Læreruddannelsen på Københavns Professionshøjskole.*

<https://www.kp.dk/wp-content/uploads/2022/09/studieordning-lu-kp-del-3-modul-fag-og-proevebeskrivelser-samt-kursusbeskrivelser-2022-2023.pdf?x65128>

Læremiddel.dk (2018): *Skoleloven 1993.* <https://digitalelaereplaner.dk/skolelov/danmark/1993>

Lærerstuderendes Landskreds (2019): *Politikprogram.* <https://llnet.dk/wp-content/uploads/2022/02/Politikprogram-LL-Vedtaget-november-21.pdf>

Nordisk Samarbejde (2023): *Højere videregående uddannelse i Sverige.*

<https://www.norden.org/da/info-norden/hoejere-videregaaende-uddannelse-i-sverige>

Norges Offentlige Utredninger (2019): *Jenterom, gutterom og mulighetsrom - Likestillingsutfordringer blant barn og unge.*

<https://www.regjeringen.no/contentassets/efa97f020331439a8adbb84dd90ab426/no/pdfs/nou201920190019000dddpdfs.pdf>

Rambøll (2010): *Kortlægning af fagrækker og curriculum i de nordiske skolesystemer.*

<https://docplayer.dk/7165550-Kortlaegning-af-fagraeekker-og-curriculum-i-de-nordiske-skolesystemer.html>

Reisby, K. & Knudsen, S. (2005): *Køn, ligestilling og skole 1990-2004. Rapport med oversigt over forskning i førskole, skole, videregående skole, når det gælder køn og pædagogiske ligestillingsstrategier samt ligestilling i uddannelsespolitikken i de nordiske lande.* Nordisk information för kunskap om kön.

Skolverket (2018): *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018.*

<https://www.skolverket.se/download/18.31c292d516e7445866a218f/1576654682907/pdf3984.pdf>

Skolverket (2022a): *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet.*

https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=-996270488%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fcurriculum.htm%3Ftos%3Dgr&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa219f#anchor_4

Skolverket (2022b): *"Nytt i läroplanernas inledande delar 2022".*

<https://www.skolverket.se/undervisning/kallsidor/nytt-i-laroplanernas-inledande-delar-2022>

Thejsen, T. (2009): *Folkeskolens formålsparagraf gennem tiderne*.
<http://www.abc247.dk/wp-content/uploads/2014/04/streamfile.pdf>

Transportministeriet (2021): *Bekendtgørelse af lov om ligestilling af kvinder og mænd*.
<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2021/751>

Transportministeriet (2021): *Lov om ændring af lov om ligestilling af kvinder og mænd, lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v., straffeloven og forskellige andre love*.
<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2021/2591>

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2023): *Bekendtgørelse for ny læreruddannelse sendt i høring*. <https://ufm.dk/aktuelt/nyheder/2023/bekendtgorelse-for-ny-laereruddannelse-sendt-i-horing>

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2022): *En ambitiøs læreruddannelse tæt på folkeskolen og til gavn for folkeskolen*. <https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/aftale-om-reform-af-laereruddannelsen-13-september-2022.pdf>

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2019): *Bekendtgørelse af lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser*.
<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/1343>

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2015): *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*. <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2015/1068>

Uddannelses- og forskningsstyrelsen (2023): *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*. Udkast.
<https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/aa0e36e8-c636-44ee-a43e-e2c067abe198/Udkast%20til%20bekendtg%C3%B8relse%20inkl.%20bilag.pdf>

University College Nordjylland (2022): *Modulbeskrivelse – læreruddannelsen*.
[https://www.ucn.dk/Files/Billeder/ucn/Uddannelser/L%C3%A6rer/Moduler-og-fag/Historie %20KristendomskundskabReligion %20Samfundsfag%20-%20Religion%20og%20samfund%20i%20tid%20og%20rum.pdf](https://www.ucn.dk/Files/Billeder/ucn/Uddannelser/L%C3%A6rer/Moduler-og-fag/Historie%20KristendomskundskabReligion%20Samfundsfag%20-%20Religion%20og%20samfund%20i%20tid%20og%20rum.pdf)

University College Syd (2022): *Læreruddannelsen - Studieordning 2022 - Del 3: Modulbeskrivelser for nationale og lokale moduler*. <https://www.ucsyd.dk/files/inline-files/Studieordning%20del%203%202022%20-%20L%C3%A6reruddannelsen%20UC%20SYD.pdf>

Utbildningsdepartementet (1992): *Högskolelag (1992:1434)*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskolelag-19921434_sfs-1992-1434

Utbildningsdepartementet (1993): *Högskoleförordning (1993:100)*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskoleforordning-1993100_sfs-1993-100

Utbildningsdepartementet (2010): *Skollag (2010-800)*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800#K1

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i arbeidslivsfag på ungdomstrinnet*.
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/ARB01-03.pdf?lang=nob>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i drama og rytmikk for elever med tegnspråk*.
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/MUS03-02.pdf?lang=nob>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i duodji*. <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/KHV02-02.pdf>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)*.
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/rle01-03.pdf>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i kroppsøving*. <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/KRO01-05.pdf>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i kunst og håndverk*.
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/khv01-02.pdf?lang=nob>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i mat og helse*.
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/MHE01-02.pdf>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i musikk*. <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/MUS01-02.pdf>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i naturfag*. <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/NAT01-04.pdf>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i samfunnsfag*.
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/SAF01-04.pdf?lang=nob>

Utdanningsdirektoratet (2020): *Læreplan i utdanningsvalg på ungdomstrinnet*.
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/UTV01-03.pdf?lang=nob>

Utdanningsdirektoratet (2017): *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>

VIA College (2022): *Specialiseringsmoduler*. <https://www.via.dk/uddannelser/laerer/studieordning>

Weisdorf, A. K. (2020): *Læreruddannelsen i globalt perspektiv: Et komparativt studie af læreruddannelsen i Danmark, England, Finland, Holland, New Zealand, Norge, Ontario, Singapore, Sverige og Tyskland*. ph.d.-afhandling.

Slutnoter

¹Eksempelvis: Alasaari & Sundell, 2021, s. 10 ; Heikkinen, 2016; Reisby & Knudsen, 2005.

² Utbildningsdepartementet, 2010, *Skollag*.

-
- ³ Arbetsmarknadsdepartementet MRD, 2008, *Diskrimineringslag (2008:567)*.
- ⁴ Alasaari & Sundell, 2021.
- ⁵ Utbildningsdepartementet, 2010, *Skollag*, Kap. 1. Egen oversættelse fra svensk til dansk.
- ⁶ Utbildningsdepartementet, 2010, *Skollag*, Kap. 1 § 5. Egne fremhævelser.
- ⁷ Utbildningsdepartementet, 2010, *Skollag*, Kap. 6. Egen oversættelse fra svensk til dansk.
- ⁸ Utbildningsdepartementet, 2010, *Skollag*, Kap. 6 § 8. Egen oversættelse fra svensk til dansk.
- ⁹ Utbildningsdepartementet, 2010, *Skollag*, Kap. 1. Egen oversættelse fra svensk til dansk.
- ¹⁰ Utbildningsdepartementet, 2010, *Skollag*, Kap. 1 § 8.
- ¹¹ Arbetsmarknadsdepartementet MRD, 2008, *Diskrimineringslag (2008:567)*, Kap. 1 § 1. Egen oversættelse fra svensk til dansk.
- ¹² Arbetsmarknadsdepartementet MRD, 2008, *Diskrimineringslag (2008:567)*.
- ¹³ Jämställdhetslagen (Sverige), 2022.
- ¹⁴ Arbetsmarknadsdepartementet MRD, 2008, *Diskrimineringslag (2008:567)*, Kap. 1 § 1.
- ¹⁵ Arbetsmarknadsdepartementet MRD, 2008, *Diskrimineringslag (2008:567)*, Kap. 2 § 5-8 og Kap. 3 § 15-20.
- ¹⁶ Arbetsmarknadsdepartementet MRD, 2008, *Diskrimineringslag (2008:567)*, Kap. 2 § 5.
- ¹⁷ Heikkinen, 2016, s. 109.
- ¹⁸ Egen oversættelse fra svensk til dansk.
- ¹⁹ Heikkinen, 2016, s. 109.
- ²⁰ Heikkinen, 2016; Alasaari & Sundell, 2021.
- ²¹ Kunnskapsdepartementet, 2022, *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*.
- ²² Kultur- og likestillingsdepartementet, 2022, *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)*.
- ²³ Kunnskapsdepartementet, 2022, *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*.
- ²⁴ Kunnskapsdepartementet, 2022, *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*.
- ²⁵ Kultur- og likestillingsdepartementet, 2022, *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)*, Kap. 1 § 1. Egen oversættelse fra norsk til dansk.
- ²⁶ Kultur- og likestillingsdepartementet, 2022, *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)*, Kap. 1 § 2. Egen oversættelse fra norsk til dansk.
- ²⁷ Kultur- og likestillingsdepartementet, 2022, *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)*, Kap. 4 § 24.
- ²⁸ Kultur- og likestillingsdepartementet, 2022, *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)*, Kap. 4 § 27.
- ²⁹ Heikkinen, 2016.
- ³⁰ Børne- og Undervisningsministeriet, 2021, *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen*.

³¹ Thejsen, 2009, s. 6.

³² Utdannelsesdepartementet, 2010, *Skollag*, Kap. 1 § 5.

³³ Kunnskapsdepartementet, 2022, *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*, Kap. 1 § 1-1.

³⁴ Transportministeriet, 2021, *Bekendtgørelse af lov om ligestilling af kvinder og mænd*, Kap. 1 § 1.

³⁵ Børne- og Undervisningsministeriet, 2021, *Bekendtgørelse af lov om friskoler og private grundskoler m.v.*, Kap.1 § 1, stk. 2.

³⁶ Transportministeriet, 2021, *Bekendtgørelse af lov om ændring af lov om ligestilling af kvinder og mænd*.

³⁷ Transportministeriet, 2021, *Bekendtgørelse af lov om ændring af lov om ligestilling af kvinder og mænd*, Kap. 1 § 1.

³⁸ Transportministeriet, 2021, *Bekendtgørelse af lov om ændring af lov om ligestilling af kvinder og mænd*, Kap. 1 § 1. a.

³⁹ Transportministeriet, 2021, *Lov om ændring af lov om ligestilling af kvinder og mænd, lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v., straffeloven og forskellige andre love*, § 1-2.

Formuleringen i Ligestillingslovens formål kom til i 2021 med en ændringslov, der har til formål at beskytte LGBTI-personer mod forskelsbehandling, og som Ligestillingsloven derfor også har til formål.

⁴⁰ Transportministeriet, 2021, *Bekendtgørelse af lov om ligestilling af kvinder og mænd*, Kap. 3 § 4.

⁴¹ Beskæftigelsesministeriet, 2020, s. 3.

⁴² Børne- og Ungeministeriet, 2017, *Bekendtgørelse af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø*.

⁴³ Børne- og Ungeministeriet, 2017, *Bekendtgørelse af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø*, Kap. 1 § 1.

⁴⁴ Børne- og Ungeministeriet, 2017, *Bekendtgørelse af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø*, Kap. 1. a. § 1. b-1. c.

⁴⁵ Rambøll, 2010, s. 13.

⁴⁶ Reisby & Knudsen, 2005.

⁴⁷ Rambøll, 2010, s. 15.

⁴⁸ Skolverket, 2022b.

⁴⁹ I det følgende refereres til Skolverkets engelske 2018-version, da denne er samlet i én udgivelse: Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare REVISED*, 2018.

⁵⁰ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 5. Egen oversættelse fra engelsk til dansk.

⁵¹ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 5. Egen oversættelse fra engelsk til dansk.

⁵² Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 6. Egen oversættelse fra engelsk til dansk.

⁵³ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 7. Egen oversættelse fra engelsk til dansk.

⁵⁴ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 7, 11 og 16.

-
- ⁵⁵ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 16. Egen oversættelse fra engelsk til dansk.
- ⁵⁶ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 42. Egen oversættelse fra engelsk til dansk.
- ⁵⁷ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 50.
- ⁵⁸ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 162.
- ⁵⁹ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 169.
- ⁶⁰ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 170.
- ⁶¹ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 199.
- ⁶² Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 213. Egen oversættelse fra engelsk til dansk.
- ⁶³ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 218.
- ⁶⁴ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 227.
- ⁶⁵ Skolverket, 2018, *Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare 2011, REVISED 2018*, s. 296.
- ⁶⁶ Utdanningsdirektoratet, 2017, *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*.
- ⁶⁷ Rambøll, 2010, s. 21-22.
- ⁶⁸ Utdanningsdirektoratet, 2017, *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*, s. 3. Egen oversættelse fra norsk til dansk.
- ⁶⁹ Utdanningsdirektoratet, 2017, *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*, s. 4.
- ⁷⁰ Det drejer sig om i alt 11 fag, hvor enten køn eller ligestilling eller begge dele indgår som et element i kompetencemålene i fagets læreplan; "Arbeidslivsfag" på ungdomstrinnet, "Utdanningsvalg" på ungdomstrinnet, "Drama og rytmikk" for elever med tegnspråk, "Duodji", "Kristendom", "Religion, livssyn og etikk" (KRLE), "Kroppsøving", "Kunst og håndverk", "Mat og helse", "Musikk", "Naturfag" og "Samfunnsfag".
- ⁷¹ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i samfunnsfag*, s. 2.
- ⁷² Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i samfunnsfag*, s. 9.
- ⁷³ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i kunst og håndverk*, s. 7.
- ⁷⁴ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i musikk*, s. 7.
- ⁷⁵ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)*, s. 8. Egen oversættelse fra norsk til dansk.
- ⁷⁶ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i naturfag*, s. 7.
- ⁷⁷ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i kroppsøving*, s. 2.

-
- ⁷⁸ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i drama og rytmikk for elever med tegnspråk*, s. 6.
- ⁷⁹ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i mat og helse*, s. 2.
- ⁸⁰ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i duodji*, s. 8.
- ⁸¹ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i arbeidslivsfag på ungdomstrinnet*, s. 2. Egen oversættelse fra norsk til dansk.
- ⁸² Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i utdanningsvalg på ungdomstrinnet*, s. 2. Egen oversættelse fra norsk til dansk.
- ⁸³ Utdanningsdirektoratet, 2020, *Læreplan i utdanningsvalg på ungdomstrinnet*, s. 4. Egen oversættelse fra norsk til dansk.
- ⁸⁴ Børne- og Undervisningsministeriet, 2020, *Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)*
- ⁸⁵ Børne- og Undervisningsministeriet, 2022, *EMU – Danmarks læringsportal*.
- ⁸⁶ Børne- og Undervisningsministeriet, 2020, *Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)*, s. 81.
- ⁸⁷ Børne- og Undervisningsministeriet, 2020, *Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)*, s. 81.
- ⁸⁸ Børne- og Undervisningsministeriet, 2020, *Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)*, s. 82.
- ⁸⁹ Et obligatorisk emne er ikke tillagt et selvstændigt timetal, men indgår i undervisningen i børnehaveklassen og i undervisningen i de obligatoriske fag i 1.-9. klasse. Der er tre obligatoriske emner i Fælles Mål: Færdselslære, sundheds- og seksualundervisning samt uddannelse og job.
- ⁹⁰ Kvalifikationsrammen inddeler i niveauer fra 1-8, hvilket sikrer mulighed for at sammenligne uddannelser indbyrdes og på tværs af Europa.
- ⁹¹ En højskole er en videregående uddannelsesinstitution. Der er ikke stor forskel på universiteter og højskoler, dog udbyder universiteter forskeruddannelser i forlængelse af grunduddannelserne, hvorimod dette ikke altid er tilfældet på en højskole. Se mere: Nordisk Samarbejde, 2023
- ⁹² Weisdorf, 2020, s. 88-92.
- ⁹³ Utbildningsdepartementet, 1992, *Högskolelag (1992:1434)*.
- ⁹⁴ Utbildningsdepartementet, 1993, *Högskoleförordning (1993:100)*.
- ⁹⁵ Folkhalsomyndigheten, 2022.
- ⁹⁶ Weisdorf, 2020, s. 88.
- ⁹⁷ Utbildningsdepartementet, 1993, *Högskoleförordning (1993:100)*, Bilag 2, "Færdighed og formåen".
- ⁹⁸ Kreitz-Sandberg & Lahelma, 2021; Heikkinen et al., 2016.
- ⁹⁹ Weisdorf, 2020, s. 104.
- ¹⁰⁰ Heikkinen et al., 2016, s. 112.
- ¹⁰¹ Kreitz-Sandberg & Lahelma, 2021, s. 7-9.

¹⁰² En høyskole er en videregående uddannelsesinstitution. Der er ikke stor forskel på universiteter og høyskoler, dog er høyskoler ofte mere erhvervsrettede og praksisnære end universiteter.

¹⁰³ Weisdorf, 2020, s. 63-68.

¹⁰⁴ Kunnskapsdepartementet, 2022, *Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)*.

¹⁰⁵ Kunnskapsdepartementet, 2022, *Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)*, Kap. 4 § 4-3a og Kap. 6 § 6-2.

¹⁰⁶ Kunnskapsdepartementet, 2016, *Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7*.

¹⁰⁷ Kunnskapsdepartementet, 2016, *Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10*.

¹⁰⁸ Weisdorf, 2020, s. 63-68.

¹⁰⁹ Norges Offentlige Utredninger, 2019, *Jenterom, gutterom og mulighetsrom - Likestillingsutfordringer blant barn og unge*, s. 117-118 og 248-252.

¹¹⁰ Norges Offentlige Utredninger, 2019, *Jenterom, gutterom og mulighetsrom - Likestillingsutfordringer blant barn og unge*, s. 248- 252.

¹¹¹ Heikkinen, 2016, s. 91.

¹¹² I Danmark findes der i alt tre læreruddannelser, der giver adgang til undervise elever på grundskoleniveau; professionsbacheloruddannelsen til lærer i folkeskolen, meritlæreruddannelsen samt Den Frie Læreruddannelse. Den primære og mest udbredte er professions-bacheloruddannelsen til folkeskolelærer, hvorfor afsnittet vil have sit fokus, dér.

¹¹³ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*.

¹¹⁴ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2019, *Bekendtgørelse af lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser*.

¹¹⁵ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*.

¹¹⁶ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, Kap. 2 § 4, Kap. 3 § 8-14.

¹¹⁷ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, Bilag 1-5.

¹¹⁸ Weisdorf, 2020, s. 104.

¹¹⁹ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, Bilag 1, Hovedområde 1; Pædagogik og lærerfaglighed, kompetenceområde 1; Elevens læring og udvikling, vidensmål 2.

Derudover, kan der i bekendtgørelsens bilag 1 identificeres et par steder i grundforløbet, hvor der skabes mulighed for en køns- og ligestillingsopmærksomhed hos de lærerstuderende, men hvor der ikke stilles eksplicit krav om det. I stedet for et eksplicit fokus på køn og ligestilling, kan der fx disse steder indgå ord som ligeværd, lighed, inklusion og mangfoldighed:

Hovedområde 1; Pædagogik og lærerfaglighed, kompetenceområde 1; Elevens læring og udvikling, videns- og færdighedsmål 8.

Hovedområde 2; Almen dannelse, færdighedsmål 6.

Hovedområde 2; Almen dannelse, videns- færdighedsmål 8.

¹²⁰ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, Kap. 3 § 10, stk. 3.

¹²¹ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, Bilag 2, Historie, kompetenceområde 3; Historisk overblik og sammenhængsforståelse, vidensmål 7.

¹²² Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, Bilag 2, Samfundsfag, kompetenceområde 3; Sociale og kulturelle forhold samt globalisering, vidensmål 2.

¹²³ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, Bilag 5, Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab, videns- og færdighedsmål 6.

¹²⁴ Uddannelses- og forskningsministeriet, 2015, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, Bilag 5, Uddannelse og Job, videns- og færdighedsmål 6.

¹²⁵ Identificeret på følgende specialiseringsmoduler: "Undervisning i menneskerettigheder" (KP, 2022, s. 616), "Kriminalitet som tema i samfundsfag" (KP, 2022, s. 564), "Religion og samfund i tid og rum" (UCN, 2022, s. 1), "Natur/teknik i det samlede skolebillede" (UC Syd, 2022, s. 150), "Fællesskab i skolen" (VIA College, 2022, s. 9).

¹²⁶ Canger, 2019, s.12

¹²⁷ Canger, 2019, s.9.

¹²⁸ Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2022, s.8.

¹²⁹ Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2022, s. 8.

¹³⁰ Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2023, *Bekendtgørelse for ny læreruddannelse sendt i høring*.

¹³¹ Uddannelses- og Forskningsstyrelsen, 2023, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, udkast, s. 17.

¹³² Uddannelses- og forskningsstyrelsen, 2023, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, udkast, s. 16.

¹³³ Uddannelses- og forskningsstyrelsen, 2023, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, udkast, s. 16.

KVINFO
CHRISTIANS BRYGGE 3
1219 KØBENHAVN K
TEL +45 33 13 50 88
kvinfo@kvinfo.dk
www.kvinfo.dk